

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ІВАСІВ НАТАЛІЯ СЕМЕНІВНА

УДК [378.6:796.5]:81'243 (043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОНАВСТВА
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Микитенко Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри іноземних мов для природничих факультетів.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Коваль Тамара Іванівна,
Київський національний лінгвістичний університет, професор кафедри методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій;

кандидат педагогічних наук, доцент
Максимчук Лариса Володимирівна,
Хмельницький національний університет, доцент кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться «01» листопада 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «29» вересня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні процеси глобалізації в світі сприяють розвитку міжнародних зв'язків у різних сферах життєдіяльності людини. Значною мірою це стосується туристичної галузі, яка в умовах полікультурної реальності активно розширює канали комунікації між народами. Успішний розвиток цієї галузі у висококонкурентному середовищі потребує фахівців, які, окрім ґрунтовних фахових теоретичних знань і практичних умінь, відзначаються високою готовністю до міжкультурної комунікації, іншомовного професійного діалогу. В Україні, що тривалий час активно долучається до процесів європейської і світової інтеграції, стає все більш відкритою для світу, розвиток туристичної галузі зумовлює стійкий суспільний запит на зростання вимог до якості професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, зокрема й іншомовної.

Одним із видів діяльності фахівців з туризмознавства є сервісна діяльність, яка складається з обслуговування клієнтів, зокрема іноземних, задоволення їхніх соціально-культурних потреб, що можливо лише за умови безпосереднього спілкування з ними. Процес надання послуг в індустрії туризму характеризується партнерською взаємодією виробника і споживача. У професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства зростає значущість володіння іноземною мовою, загострюється потреба в опануванні нею як засобом міжнародного і міжнаціонального спілкування. Таким чином, якісна професійна підготовка фахівців з туризмознавства нині неможлива без оволодіння ними іноземною мовою, а іншомовна професійно-комунікативна компетентність цих фахівців (далі – ППК) – невід'ємний складник їхньої професійної компетентності.

В Україні на рівні державних документів («Національна доктрина розвитку освіти» (2002 р.), закони України «Про освіту» (2017 р.) та «Про вищу освіту» (2014 р.) мовна освіта визнана одним із найголовніших складників вищої освіти. Однак, через низку недоліків, які існують нині в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) України, як-от: недостатню ефективність традиційних методів і форм навчання в умовах скорочення аудиторних занять з іноземної мови, перевантаженість позааудиторною самостійною роботою, брак міждисциплінарних зв'язків, низьку мотивацію студентів, сучасний ринок праці недостатньо забезпечений компетентними фахівцями туристичного профілю, що володіють високим рівнем іншомовної професійно-комунікативної компетентності, необхідним для ефективного самостійного вирішення професійних завдань в умовах посилення міжкультурної комунікації.

Аналіз праць за темою дослідження засвідчив, що різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців висвітлювали: В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, Т. Коваль, І. Козубовська, Л. Максимчук, Н. Муқан, Н. Ничкало, Л. Романишина, В. Семиченко, Г. Терещук та ін. Питанням підготовки і професійного становлення майбутніх фахівців туристичної сфери присвячені дослідження О. Баглай, Н. Жорняк, Л. Лук'янової, Л. Сакун (Кнодель), Т. Сокол, В. Федорченко, Н. Хмілярчук та ін. Проблеми іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму розглянуті в наукових працях О. Алілуйко,

М. Галицької, О. Даніліної, Н. Ізорії, І. Кухти, Ю. Пучкової, Ю. Слезко, А. Шеншиної та ін.

Теоретико-методологічною основою дослідження є компетентнісний підхід, відображений у працях І. Зимньої, Н. Микитенко, О. Пометун, М. Прадівлянного, А. Хуторського та ін.; комунікативно-діяльнісний підхід, який досліджували Є. Пассов, С. Рубінштейн та ін.; інтегрований підхід, окреслений у розвідках Н. Антонова, І. Козловської, В. Теніщевої; автономне навчання, що вивчали Ф. Бенсон (Ph. Benson), С. Брукфілд (S. Brookfield), П. Воллер (P. Voller), Л. Дікінсон (L. Dickinson), С. Кожушко, Н. Коряковцева, Д. Літл (D. Little), Ю. Петровська, О. Смольнікова, О. Соловова, О. Тарнопольський, С. Френе, Х. Холек (H. Holec) та ін.

Теоретичний аналіз наукових праць з проблеми дослідження, а також практичний досвід іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства дали змогу виявити низку *суперечностей* між:

– об'єктивною потребою суспільства в конкурентоспроможних фахівцях сфери туризму з високим рівнем сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності та недостатньою теоретичною розробленістю і методичною забезпеченістю формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності;

– постійно зростаючими вимогами до системи іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства і реальним станом іншомовної професійної підготовки та нерозробленістю структурно-функціональної моделі такого процесу;

– потребою в розробці методики діагностики якості іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України, спрямованої на послідовне та ефективне формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності, і недостатньою розробленістю в теорії і методиці професійної туристичної освіти критеріїв її сформованості.

Недостатня вивченість методологічних засад, організаційних особливостей та змістового компоненту професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у ЗВО України, потреба створення моделі навчання іноземної мови, яка вирішить згадані вище суперечності та дозволить забезпечити високий рівень якості іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, складають наукову актуальність дослідження та його практичне значення, що зумовило вибір теми дисертації **«Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертацію виконано відповідно до теми «Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів у контексті європейських вимог» (номер державної реєстрації 0113U003330) тематичного плану науково-дослідницьких робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 22.10.2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з

координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 10 від 17.12.2013 р.).

Мета дослідження полягає в розробці й обґрунтуванні структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у закладах вищої освіти України та здійсненні перевірки їхньої ефективності.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано його **завдання**:

1. Здійснити контент-аналіз проблеми дослідження в науково-педагогічній літературі та обґрунтувати теоретико-методологічні основи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

2. Виявити особливості змісту, форм, методів і засобів професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

3. Розробити й обґрунтувати структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

4. Експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства.

Предмет дослідження – особливості та структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

Для досягнення мети дослідження та реалізації його завдань було використано такі **методи**: *теоретичні* – аналіз, класифікація та систематизація науково-теоретичного матеріалу – для вивчення стану дослідженості проблеми, розкриття сутності ключових категорій і понять дослідження; порівняння теоретичних і емпіричних відомостей; теоретичне моделювання – для конструювання структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, бесіди, інтерв'ю, тестування) – для визначення критеріїв і рівнів сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України; *методи математичної статистики* – для обробки, кількісного аналізу та узагальнення експериментальних даних, а також перевірки достовірності одержаних результатів з використанням критеріїв Шапіро-Вілка та Манна-Вітні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше розроблено* структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України, котра містить такі компоненти: цільовий, теоретико-

методологічний, змістовий, організаційний, результативний, корегувальний; *обґрунтовано* теоретико-методологічні основи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти, що базуються на компетентнісному, комунікативно-діяльнісному, інтегрованому підходах, автономному навчанні й на засадах принципів системності, неперервності, активності і самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості, ефективної міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії; *з'ясовано* структуру та зміст іншомовної професійно-комунікативної компетентності та іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства;

– *уточнено* зміст понять «професійно-орієнтована іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства», «іншомовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх фахівців з туризмознавства»;

– *удосконалено* критерії оцінювання та кількісні показники рівнів сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства.

Подальшого розвитку набули відомості про форми організації та методи навчання в контексті формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці навчально-методичного комплексу з професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, що охоплює: програму навчальної дисципліни та робочу програму навчальної дисципліни вільного вибору «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація», навчальний посібник «English for students of tourism», програму навчальної дисципліни та робочу програму навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування»; у реалізації в освітньому процесі структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства; в удосконаленні програм навчальної дисципліни та робочих програм навчальної дисципліни «Іноземна мова» (за рівнями А2, В1, В2); у розробці та обґрунтуванні критеріїв оцінювання ефективності професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України. Матеріали дисертації можуть бути використані науковцями, аспірантами, викладачами ЗВО при підготовці підручників, посібників, укладанні навчальних програм і методичних рекомендацій з метою вдосконалення професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 4099-Н від 25.09.2017 р.), Львівського інституту економіки і туризму (акт про впровадження № 01/367 від 28.09.2017 р.), Національного університету «Львівська політехніка» (довідка про впровадження № 67-01-1659 від 17.10.2017 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1199-33/03 від 24.10.2017 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (акт про впровадження № 06/50 від 10.10.2017 р.), Херсонського

державного університету (довідка про впровадження № 18-31/1054 від 27.06.2018 р.).

Особистий внесок автора. Представлені в дисертації наукові результати отримані автором самостійно. В опублікованих у співавторстві працях авторові належать: у навчальному посібнику [6] – матеріали, розроблені до семи тем, додаток 2 та англо-англійський словник термінів сфери туризму; у тезах [21] – результати аналізу компетентнісного підходу до іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства; у навчальному посібнику [24] – матеріали, розроблені до п'яти тем, і англо-український словник.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та матеріали дослідження були представлені та обговорювались на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Реалізація принципів і завдань Болонського процесу в Україні» (Львів, 2005), «Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної» (Полтава, 2008), «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (Тернопіль, 2009), «Актуальні проблеми викладання іноземної мови професійного спілкування у ВНЗ на сучасному етапі» (Харків, 2011), «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2012), «Pedagogika. Problemy, osiągnięcia, innowacyjność, praktyki, teoria» (Лодзь, 2015), «Сучасні тенденції у сфері лінгвістики, мовної комунікації та методики викладання іноземних мов» (Тернопіль, 2016), «Комунікація у сучасному соціумі» (Львів, 2018); *всеукраїнські* – «Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті» (Донецьк, 2009), «Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційної методики викладання іноземних мов» (Тернопіль, 2011).

Результати дослідження обговорювались на засіданнях та науково-методичних семінарах кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка, кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2014–2017 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 25 наукових публікаціях автора (22 – одноосібні), з яких 8 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні, 1 публікація у вітчизняному науковому фаховому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз) 14 – апробаційного характеру, 3 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (264 найменування, з них 48 – іноземною мовою), 12 додатків на 184 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 419 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 202 сторінках. Роботу ілюстровано 20 таблицями, 20 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві публікаціях; подано відомості про апробацію, упровадження та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України як наукова проблема» – здійснено контент-аналіз наукових вітчизняних і закордонних джерел, у процесі якого визначено стан розробленості проблеми професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, з'ясовано сутність основних понять дослідження, обґрунтовано сучасні підходи та принципи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Професійна підготовка фахівця полягає в набутті людиною професійної освіти, що є результатом засвоєння інтелектуальних знань, умінь і формування його особистісних професійних якостей. Провідним завданням професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства є передача знань, формування умінь, навичок, іншомовної комунікативної компетентності (соціокультурної, міжкультурної, лінгвістичної, мовленнєвої компетентностей), загальнопредметних (галузевих) та предметних (спеціальних) компетентностей.

Визначено сутність іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців для сфери туризму, як-от: неперервність освіти, гнучкість навчальних дисциплін та програм, відповідність міжнародному рівню і кваліфікаційним вимогам, урахування потреб ринку праці, сукупність науково-теоретичних знань і практичних умінь та навичок у сфері здійснення іншомовної професійної діяльності, акцент на практичній підготовці, цілісність педагогічного процесу, що базується на принципі професіоналізації та спрямований на формування іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця з туризмознавства.

Здійснений аналіз різних наукових досліджень дав можливість уточнити зміст понять «професійно-орієнтована іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства», «іншомовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх фахівців з туризмознавства», а також виділити складники ПКК майбутніх фахівців з туризмознавства, як-от: іншомовну комунікативну компетентність, загальнопредметні (галузеві) компетентності, предметні (спеціальні) компетентності.

Аналіз теоретико-методологічних основ професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, здійснений на основі праць Н. Антонова, І. Бім, О. Борщевої, С. Брукфілда (S. Brookfield), Ю. Заграйської, І. Зимньої, І. Козловської, В. Лугового, О. Палехи, Є. Пасова, Ю. Петровської, С. Рубінштейна, О. Смольнікової, В. Теніщевої, Г. Терещука, А. Хуторського, довів, що ефективність такої підготовки забезпечується шляхом реалізації

компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, інтегрованого підходів, автономного навчання та дотримання принципів системності, неперервності освіти, активності і самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості, ефективної міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

З позиції компетентнісного підходу, мета іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО полягає у формуванні ІПКК, а також забезпеченні комплексом знань, умінь та навичок у процесі вивчення нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» та дисципліни вільного вибору «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація». Своєю чергою, формування іншомовної комунікативної компетентності відбувається в процесі вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова». ІПКК формується під час реалізації рецептивних (аудіювання та читання) та продуктивних (говоріння та письмо) видів мовленнєвої діяльності.

Комунікативно-діяльнісний підхід урахує потреби, мотиви спілкування й умови, за яких здійснюється комунікація, забезпечує мовленнєвий розвиток студентів, ставить у центр навчання іноземної мови суб'єкт-суб'єктну схему спілкування, де студент є активним, творчим суб'єктом навчальної діяльності.

Інтегрований підхід сприяє встановленню міждисциплінарних зв'язків навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» з дисциплінами професійного циклу, що дає змогу інтегрувати отримані знання, уміння, навички в процес комунікації іноземною мовою в професійній діяльності майбутніх фахівців з туризмознавства.

У рамках автономного навчання створюються умови для розвитку здатності студентів самостійно керувати навчальною діяльністю під час вивчення іноземної мови. Автономне навчання спрямоване на особистісно орієнтовану діяльність, під час якої студент вибудовує власну навчальну траєкторію, з огляду на свої реальні потреби, а також можливості того навчального середовища, у якому він перебуває.

У **другому розділі** – «Організаційно-змістові особливості та структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України» – висвітлено змістовий та організаційний компоненти професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України, розглянуто і обґрунтовано розроблену структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України.

Зміст навчання передбачає систему знань, умінь і навичок, способів діяльності, форм поведінки, якими має оволодіти студент під час навчальної діяльності. Існує пряма залежність між метою, цілями навчання та його змістом. Метою навчання іноземної мови професійного спрямування майбутніх фахівців з туризмознавства є формування ІПКК. Цілі навчання: оволодіння лінгвістичними та соціолінгвістичними знаннями, розвиток рецептивних і продуктивних умінь та навичок мовленнєвої діяльності, формування здатності до іншомовної професійної комунікації, формування здатності до міжкультурної комунікації.

На основі складників змісту навчання іноземних мов виділено предметний та процесуальний його аспекти з іноземної мови професійного спрямування майбутніх фахівців з туризмознавства. Предметний аспект реалізується у сферах спілкування, професійно-орієнтованих навчальних комунікативних ситуаціях, автентичних професійно-орієнтованих темах, комунікативному намірі, країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знаннях, мовному матеріалі, фонетичних, лексичних, граматичних, орфографічних знаннях. Процесуальний аспект охоплює навички та вміння іншомовного усного та письмового спілкування, як-от: навички оперування мовним матеріалом; мовленнєві вміння в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності (читання, говоріння, аудіювання, письмо, переклад); компенсаційні вміння (використання лінгвістичного та контекстуального здогаду, словників і довідкової літератури, паралінгвістичних засобів, перефразування та ін.); загальнонавчальні навички та вміння (виділення потрібної інформації, порівняння, класифікація, узагальнення отриманої інформації та ін.).

Змістовий компонент професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства представлений низкою нормативних дисциплін, зокрема, «Іноземна мова» (за рівнями А2, В1, В2 (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти), «Іноземна мова професійного спрямування», а також навчальною дисципліною вільного вибору «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація», розробленою з метою формування міжкультурного складника ІПКК у студентів.

Із метою підвищення ефективності процесу іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства варто застосовувати методи, форми організації та засоби навчання, які комплексно формують знання, уміння та навички з усіх видів мовленнєвої діяльності. Основними формами організації навчального процесу з іноземної мови майбутніх фахівців з туризмознавства є аудиторні практичні заняття, індивідуальна, парна, самостійна робота та іншомовні практики. Запропоновано введення до навчальних планів міждисциплінарних семінарів / вебінарів з іншомовної навчальної та виробничої практик, які сприятимуть подальшому розвитку ІПКК у студентів, а також розширено модель організації таких практик, що передбачає тісну скоординовану співпрацю керівника й інструктора практики, викладача іноземної мови – керівника міждисциплінарного семінару, та групи студентів спеціальності «Туризм», яка перебуває в центрі запропонованої моделі.

До організаційного компонента входять також такі засоби навчання, як мультимедіа, мережа Інтернет, навчальні посібники й підручники, зокрема, авторський навчальний посібник «English for students of tourism». Цей компонент інтегрує низку методів навчання (імітаційні: ділова та рольова ігри; проекти, презентації, заняття-екскурсії). Рольові та ділові ігри, імітуючи ситуації професійного спілкування, що реалізуються за допомогою засобів навчання іноземної мови, оптимізують та активізують освітній процес, підвищують ефективність вивчення іноземної мови професійного спрямування. Застосування таких методів, як проекти, презентації та заняття-екскурсії в іншомовній

професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства, сприяє забезпеченню самостійності, індивідуалізації навчання, групового співробітництва, активізації мовного і мовленнєвого матеріалу, набуттю навичок вербальної та невербальної мовленнєвої поведінки, реалізації міжпредметних зв'язків, формуванню іншомовної професійної мотивації та іншомовного комунікативного досвіду.

Розроблена структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства є цілісною і багатокомпонентною та відображає зв'язки і відношення між усіма компонентами та їхніми складниками. Вона містить такі компоненти (рис. 1): цільовий (мета; завдання); теоретико-методологічний (підходи; принципи); змістовий (предметний аспект; процесуальний аспект); організаційний (форми організації навчання; засоби навчання; методи навчання); результативний (ґрунтується на чіткій системі критеріїв і кількісних показників стану сформованості ІПКК на різних етапах; ефективність процесу формування ІПКК оцінюється за результатами поточного та підсумкового контролю); корегувальний (дозволяє оперативно корегувати процес формування ІПКК, дає можливість установити зворотний зв'язок між усіма компонентами моделі).

У **третьому розділі** – «Ефективність структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України» – доведено ефективність структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в ЗВО України на основі проведення комплексного експериментального дослідження.

Проведений комплексний педагогічний експеримент з перевірки ефективності практичного застосування структурно-функціональної моделі тривав упродовж 2014–2017 рр. Загалом в експериментальному дослідженні брали участь 306 студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» та 28 викладачів іноземних мов спеціалізованих кафедр Львівського національного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Національного університету «Львівська політехніка». Експеримент складався з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

На констатувальному етапі оцінювався стартовий стан сформованості ІПКК студентів та формувались пари експериментальних і контрольних груп. На формувальному етапі реалізовувались підходи (компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, інтегрований та автономне навчання), принципи (системності, неперервності освіти, активності та самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості, ефективної міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії), форми організації навчання (практичні заняття, індивідуальна, парна та самостійна робота), методи (імітаційні, проекти, презентації, заняття-екскурсії) та засоби навчання (мультимедіа, мережа Інтернет, навчальні посібники) на основі запропонованої моделі в експериментальних групах, водночас у контрольних групах застосовувались традиційні підходи та методи навчання. На

контрольному етапі відбувалось повторне оцінювання стану сформованості ІПКК студентів та визначалася його зміна.

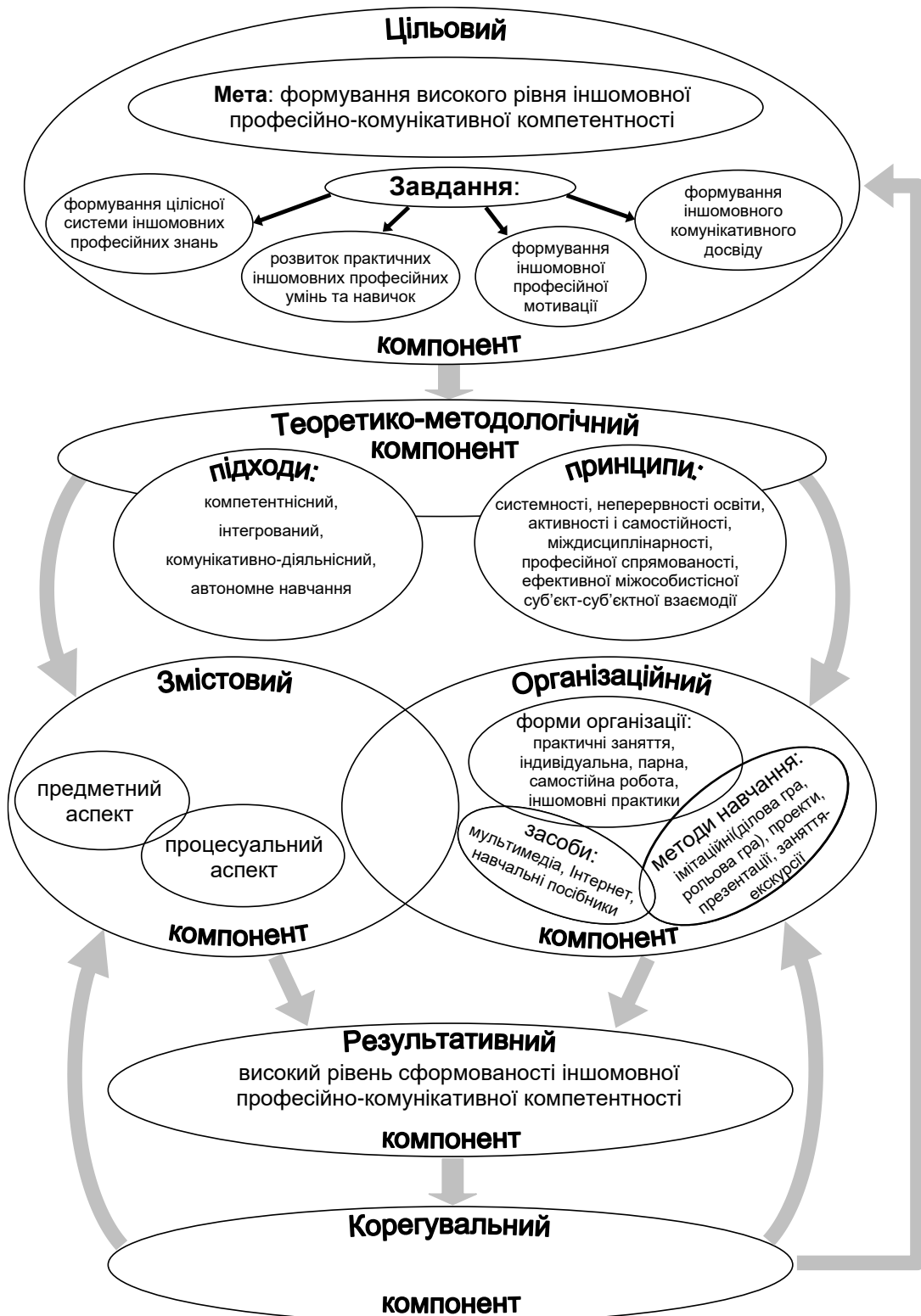

Рис. 1 Структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства

Розроблено дескриптори сформованості ІПКК майбутніх фахівців з туризмознавства за продуктивними (усне мовлення, письмо) і рецептивними (читання, аудіювання) видами мовленнєвої діяльності, на основі яких обґрунтовано критерії оцінювання сформованості досліджуваної компетентності

за 100-бальною шкалою. Запропоновано й обґрунтовано 5-рівневу шкалу оцінювання сформованості ІПКК (високий, вище середнього, середній, низький, недостатній) з відповідними кількісними показниками рівнів.

Визначення ефективності структурно-функціональної моделі здійснювалось на основі порівняння досягнутих змін стану сформованості ІПКК в експериментальних (153 студенти) та контрольних (153 студенти) групах.

Статистичну однорідність пар контрольних та експериментальних груп забезпечено: 1) коректним алгоритмом формування груп, 2) перевіркою, що базувалась на статистичному критерії Манна-Вітні для невеликих вибірок, які характеризувались переважно ненормальним розподілом згідно з критерієм Шапіро-Вілка. На вказаних статистичних критеріях базувались і висновки про статистичну значущість (для експериментальних груп) чи незначущість (для контрольних груп) досягнутих змін стану сформованості ІПКК.

Запропоновано три види групових оцінок ефективності структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки:

– неперервну різницеву – на основі різниць середньогрупових 100-бальних оцінок стану сформованості ІПКК між контрольним і констатувальним етапами (рис. 2);

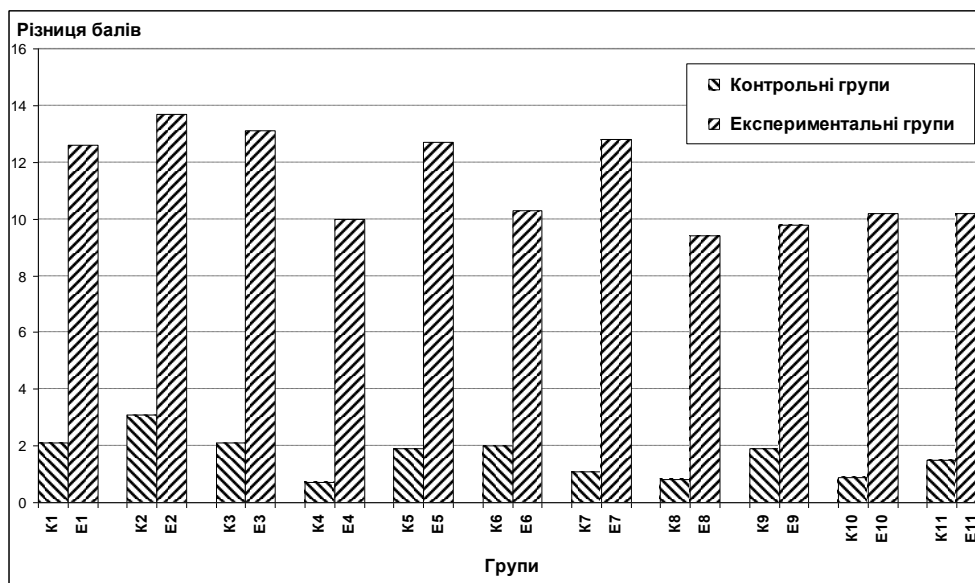

Рис. 2 Різниця середніх балів $\bar{x}_{Г2} - \bar{x}_{Г1}$ за виконання комплексів завдань контрольного і констатувального етапів для всіх груп

– дискретно-матричну – на основі відсоткових показників переходів студентів між рівнями сформованості (див. табл. 1, де С означає середній рівень, ВС – вище середнього, В – високий);

– скалярну – на основі узагальненого коефіцієнта зміни рівнів сформованості, для якого запропоновано авторську формулу:

$$K_{Пp} = \frac{P_+ - P_-}{100 + P_0},$$

де P_+ , P_- , P_0 – відсотки студентів, що продемонстрували підвищення, зниження та не змінили рівня сформованості ІПКК, відповідно.

**Розподіл студентів контрольних та експериментальних груп
за переходами між рівнями сформованості ІПКК**

Контрольні групи				
		Початковий рівень сформованості		
		С – 32,2 % (49*)	ВС – 48,4 % (74)	В – 19,4 % (30)
Кінцевий рівень сформованості	В – 9,7 % (15)	–	–	9,7 % (15)
	ВС – 87,1 % (133)	29 % (44)	48,4 % (74)	9,7 % (15)
	С – 3,2 % (5)	3,2 % (5)	–	–
Експериментальні групи				
		Початковий рівень сформованості		
		С – 30 % (46)	ВС – 56,7 % (87)	В – 13,3 % (20)
Кінцевий рівень сформованості	В – 40 % (61)	–	26,7 % (41)	13,3 % (20)
	ВС – 56,7 % (87)	26,7 % (41)	30 % (46)	–
	С – 3,3 % (5)	3,3 % (5)	–	–
* у дужках – відповідна кількість студентів				

Кожна з цих оцінок підтвердила вищу ефективність запропонованої моделі порівняно з традиційними підходами, зокрема, значення $K_{гр}$ для контрольних і експериментальних груп склали відповідно 0,12 і 0,36.

На основі застосування сучасних методів добування даних (Data Mining), зокрема наївного баєсового класифікатора та методу асоціативних правил, до результатів анкетного опитування студентів, виявлено найбільш суттєві зв'язки між компонентами структурно-функціональної моделі (насамперед – цільовим та організаційним) та отриманими оцінками ефективності. Зокрема, доведено, що найбільший вплив на підвищення стану сформованості ІПКК мало поєднання часу, що витрачався студентами на самостійну роботу, та рівня задоволення студентами формами організації і методами навчання, що зумовлювався мірою застосування інноваційних організаційних форм, методів та засобів навчання, характерних для запропонованої моделі.

Отже, підтверджено, що створена комплексна взаємозв'язана багатокомпонентна структурно-функціональна модель сприяє формуванню високого рівня ІПКК студентів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування.

ВИСНОВКИ

Здійснений аналіз теоретико-методологічних основ професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства дав підстави сформулювати такі **висновки**:

1. У вітчизняних і закордонних наукових розвідках щодо питань підготовки і професійного становлення, іншомовної професійної підготовки майбутніх

фахівців сфери туризму дослідники зосереджуються на модернізації підходів щодо іншомовної професійно-комунікативної підготовки, формування іншомовної професійної компетентності, володіння якою дає змогу майбутньому фахівцю з туризмознавства ефективно здійснювати міжкультурну й міжособистісну комунікацію, забезпечує можливості для створення ділових, професійних і культурних контактів.

Уточнено поняття «професійно-орієнтована іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства», яке розглядається як комплексний, цілеспрямований, інтегрований з фаховими предметами процес навчання іноземної мови професійного спрямування, скерований на формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності студентів.

Поняття «іншомовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх фахівців з туризмознавства» трактуємо як здатність таких фахівців до професійної та загальної міжкультурної комунікації в полікультурному просторі в умовах міжнародної мобільності та інтеграції. Виділено структурні складники іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства: іншомовна комунікативна компетентність, загальнопредметні (галузеві) компетентності, предметні (спеціальні) компетентності. Виокремлено складники іншомовної комунікативної компетентності: соціокультурну, міжкультурну, лінгвістичну (лексичну, граматичну, фонетичну), мовленнєву компетентності.

Доведено, що ефективність професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства досягається шляхом реалізації таких підходів: компетентнісного (який спрямовується на формування ІПКК, забезпечує майбутніх фахівців комплексом іншомовних професійних знань, умінь та навичок), комунікативно-діяльнісного (що передбачає мовленнєвий розвиток студентів у комунікативних ситуаціях професійного спілкування іноземною мовою, ставить у центр навчання іноземної мови суб'єкт-суб'єктну схему спілкування), інтегрованого підходу (який сприяє встановленню міждисциплінарних зв'язків та інтегруванню отриманих знань, навичок та вмінь), автономного навчання (що спрямовується на особистісно орієнтовану діяльність студентів та забезпечує високий рівень самостійності в процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування), а також ґрунтується на дотриманні принципів: системності, неперервності освіти, активності і самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості, ефективної міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

2. Визначено основні форми організації професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства: аудиторні практичні заняття, індивідуальна, парна та самостійна робота, іншомовні практики. Запропоновано ввести до навчальних планів підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства міждисциплінарні семінари / вебінари з іншомовних практик для застосування отриманих іншомовних професійних знань, умінь та навичок, реалізації іншомовної професійної комунікації під час проходження іншомовної практики.

Доведено, що ефективними методами навчання для формування ІПКК у

студентів спеціальності «Туризм» є імітаційні (ділова та рольова ігри), проекти, презентації («Туристичні ресурси України», «Види туризму», «Види ресторанів» та інші), заняття-екскурсії («Історія та архітектура Львова», «Місто музеїв», «Готелі Львова» та інші); засобами навчання – мультимедіа, мережа Інтернет, навчальні посібники (зокрема, авторський навчальний посібник «English for students of tourism»).

Визначено складники змісту професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства: предметний та процесуальний. Предметний охоплює сфери спілкування (професійна, соціально-побутова, соціально-культурна, ділова), ситуації (співбесіда з працедавцем у туристичній агенції, обговорення туру з клієнтом, поселення в готель, замовлення меню в ресторані та інші), теми («Індустрія туризму», «Види туризму», «Заклади розміщення туристів», «Професії в туристичній галузі» та інші), тексти, комунікативні цілі та наміри, країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання, мовний матеріал, фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні знання. Процесуальний охоплює навички та вміння іншомовного усного та письмового спілкування (навички оперування мовним матеріалом; мовленнєві вміння в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності; компенсаційні вміння); загальнонавчальні навички та вміння.

3. Розроблено структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України, компонентами якої є: 1) цільовий (мета: формування високого рівня іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх фахівців з туризмознавства; завдання: формування цілісної системи іншомовних професійних знань, розвиток практичних іншомовних професійних умінь та навичок, формування іншомовної професійної мотивації, формування іншомовного комунікативного досвіду); 2) теоретико-методологічний (підходи: компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, інтегрований та автономне навчання; принципи: системності, неперервності освіти, активності і самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості, ефективної міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії); 3) змістовий (предметний та процесуальний аспекти); 4) організаційний (форми організації навчання: аудиторні практичні заняття, індивідуальна, парна та самостійна робота, іншомовні практики; засоби навчання: мультимедіа, мережа Інтернет, навчальні посібники; методи навчання: імітаційні (ділова та рольова ігри), проекти, презентації, заняття-екскурсії); 5) результативний (високий рівень сформованості ІПКК); 6) корегувальний (комплекс взаємопов'язаних, ретельно продуманих втручань викладача в навчальну діяльність студентів, за допомогою якого корегується процес формування ІПКК).

Реалізується структурно-функціональна модель у межах нормативних навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування» та дисципліни вільного вибору студентів «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація».

4. На основі проведеного комплексного експериментального дослідження (педагогічного експерименту), що здійснювався у три етапи (констатувальний,

формувальний та контрольний), доведено ефективність структурно-функціональної моделі професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України.

У результаті апробації моделі виявлено, що вона сприяє формуванню високого рівня іноземної професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування.

Обґрунтовано критерії оцінювання сформованості іноземної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства за 100-бальною шкалою на основі розроблених дескрипторів сформованості досліджуваної компетентності за продуктивними (усне мовлення, письмо) і рецептивними (читання, аудіювання) видами мовленнєвої діяльності. Запропоновано й обґрунтовано 5-рівневу шкалу оцінювання сформованості іноземної професійно-комунікативної компетентності (високий, вище середнього, середній, низький, недостатній) з відповідними кількісними показниками рівнів.

Запропоновано групові оцінки ефективності структурно-функціональної моделі професійної іноземної підготовки: неперервну різницеву (на основі різниць середньогрупових 100-бальних оцінок сформованості ІПКК), дискретно-матричну (на основі показників переходів між рівнями сформованості) та скалярну (на основі узагальненого коефіцієнта зміни рівнів сформованості), кожна з яких підтвердила вищу ефективність запропонованої моделі порівняно з традиційними. Достовірність запропонованих оцінок, розрахованих на основі результатів педагогічного експерименту, забезпечувалась: 1) коректним алгоритмом формування пар експериментальних та контрольних груп, 2) коректним застосуванням статистичних критеріїв.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої наукової проблеми. Перспективні напрями подальшого наукового пошуку можуть полягати у дослідженні можливостей дистанційного навчання в процесі формування іноземної професійно-комунікативної компетентності студентів спеціальності «Туризм».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Івасів Н. С. Чисельні критерії для оцінки навиків взаємного оцінювання студентами PowerPoint-презентацій на заняттях з іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. Вип. 19. С. 331–337.

2. Івасів Н. С. Застосування екскурсійних проектів у вивченні іноземної мови професійного спрямування студентами спеціальності «Туризм». *Наукові записки*: зб. наук. праць. Сер.: Психологія і педагогіка. Острог: вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. Вип. 15. С. 301–305.

3. Івасів Н. С. Формулювання завдань самостійного домашнього читання фахової літератури іноземною мовою. *Вісник Львівського державного*

університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць. Львів: ЛДУ БЖД, 2010. № 4, ч. II. С. 75–79.

4. Івасів Н. С. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства як педагогічна проблема. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. V (54), Issue 126. P. 21–25.

5. Івасів Н. С. Технології організації самостійної роботи майбутніх фахівців з туризмознавства як засіб розвитку автономії у вивченні іноземної мови. *Педагогічний альманах: зб. наук. праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 33. С. 160–165.

6. Івасів Н., Рубель Н. English for students of tourism: навч. посіб. Львів: Друкарня СПД Мойса С. В., 2017. 112 с.

7. Івасів Н. С. Ефективність моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Молодь і ринок: щомісячн. наук.-пед. журн.* Дрогобич, 2018. № 1 (156). С. 118–124.

8. Івасів Н. С. Організаційно-змістові особливості та структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства. *Педагогічний альманах: зб. наук. праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Вип. 39. С. 116–123.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Івасів Н. С. Кредитно-модульна система викладання англійської мови на спеціальності «Туризм». *Реалізація принципів і завдань Болонського процесу в Україні: матеріали міжнар. наук. конф.* (Львів, 31 берез.–1 квіт. 2005 р.). Львів, 2005. С. 43–47.

10. Івасів Н. С. Особливості презентаційної методики під час вивчення іноземної мови студентами спеціальності «Туризм». *Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної: матеріали 7-ї міжнар. наук.-практ. конф.* (Полтава, 16–17 трав. 2008 р.). Полтава, 2008. Ч. 1. С. 247–251.

11. Івасів Н. С. Роль навчальних практик студентів спеціальності «Туризм» у підготовці презентацій на заняттях з іноземної мови. Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті: матеріали всеукр. наук.-метод. конф. (Донецьк, 22 квіт. 2009 р.): у 3 т. Донецьк, 2009. Т. 2. С. 76–77.

12. Івасів Н. С. Формування навиків взаємного оцінювання студентами PowerPoint-презентацій на заняттях з іноземної мови. *Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф.* (Тернопіль, 15–16 жовт. 2009 р.). Тернопіль, 2009. С. 185–186.

13. Івасів Н. Взаємодія «викладач – студент» під час підготовки та проведення навчальних екскурсійних проєктів з іноземної мови професійного спрямування студентами спеціальності «Туризм». *Людина. Комп'ютер. Комунікація: зб. наук. праць*. Львів: вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2010. С. 315–316.

14. Івасів Н. Розвиток мотивації студентів під час самостійної роботи з іноземної мови. *Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційної методики викладання іноземних мов: матеріали V всеукр. наук. конф.* (Тернопіль, 19–20 трав. 2011 р.) Тернопіль: ТНЕУ, 2011. С. 176–177.

15. Івасів Н. С. Основні дидактичні вимоги до організації самостійної роботи студентів з іноземної мови. *Актуальні проблеми викладання іноземної мови професійного спілкування у вищих навчальних закладах на сучасному етапі*: зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 6 квіт. 2011 р.). Харків, 2011. С. 116–117.

16. Івасів Н. Роль інтернет-ресурсів професійного спрямування у самостійній роботі з іноземної мови студентів спеціальності «Туризм». *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–21 квіт. 2012 р.). Львів: ЛДУ БЖД, 2012. С. 76.

17. Івасів Н. Особистісно-орієнтований підхід у навчальних екскурсійних проектах з іноземної мови професійного спрямування студентів спеціальності «Туризм». *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей*: зб. наук. статей. Львів: ЛьвДУВС, 2013. С. 47–52.

18. Івасів Н. Професійно-орієнтована іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей*: зб. наук. статей. Львів: ЛьвДУВС, 2014. С. 35–40.

19. Івасів Н. Комунікативно-діяльнісний підхід до іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей*: зб. наук. статей. Львів: ЛьвДУВС, 2015. С. 69–73.

20. Івасів Н. С. Методологічні аспекти реалізації компетентнісного підходу до іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Pedagogika. Problemy, osiągnięcia, innowacyjność, praktyki, teoria: zbiór raportów naukowych* (Łódź, 29.04.2015–30.04.2015). Warszawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. S. 104–107.

21. Івасів Н. С., Рубель Н. В. Компетентнісний підхід до іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Сучасні тенденції у сфері лінгвістики, мовної комунікації та методики викладання іноземних мов*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 18–19 трав. 2016 р.). Тернопіль: Астон, 2016. С. 81–82.

22. Івасів Н. Модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Комунікація у сучасному соціумі*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 8 черв. 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 82–83.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. Івасів Н. Інтернет-методики у вивченні іноземної мови: переваги і труднощі практичного застосування. *Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі*: зб. наук. праць. Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Ч. 2. С. 91–93.

24. Микитенко Н. О., Івасів Н. С., Милик О. В., Веселівська С. М. *Ukraine and International Organizations*: навч. посіб. Львів: вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 326 с.

25. Івасів Н. Особливості організації самостійної роботи студентів з іноземної мови. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей*: зб. наук. статей. Львів: ЛьвДУВС, 2012. С. 42–45.

АНОТАЦІЇ

Івасів Н. С. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. Обґрунтовано теоретико-методологічні основи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України. Уточнено зміст понять професійно-орієнтованої іншомовної підготовки та іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства. З'ясовано структуру та зміст іншомовної комунікативної компетентності та іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства. Виявлено організаційно-змістові особливості професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України. Розроблено структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти України та експериментально доведено її ефективність.

Ключові слова: майбутні фахівці з туризмознавства, професійна іншомовна підготовка, іншомовна професійно-комунікативна компетентність, структурно-функціональна модель.

Ивасив Н. С. Профессиональная иноязычная подготовка будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2018.

Диссертационное исследование посвящено проблеме профессиональной иноязычной подготовки будущих специалистов по туризмоведению. Обоснованы теоретико-методологические принципы профессиональной иноязычной подготовки будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях Украины. Уточнено содержание понятий профессионально ориентированной иноязычной подготовки и иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности будущих специалистов по туризмоведению. Установлены структура и содержание иноязычной коммуникативной компетентности и иноязычной профессионально-коммуникативной

компетентности будущих специалистов по туризмоведению. Выявлены организационно-содержательные особенности профессиональной иноязычной подготовки будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях Украины. Разработана структурно-функциональная модель профессиональной иноязычной подготовки будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях Украины и экспериментально доказана ее эффективность.

Ключевые слова: будущие специалисты по туризмоведению, профессиональная иноязычная подготовка, иноязычная профессионально-коммуникативная компетентность, структурно-функциональная модель.

Ivasiv N. S. Professional Foreign Language Training of Prospective Tourism Studies Specialists in Higher Educational Institutions. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2018.

The thesis deals with the problem of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists in Ukrainian higher educational institutions. The theoretical-methodological principles of professional foreign language training of mentioned prospective specialists have been substantiated.

The concepts of «professionally oriented foreign language training of prospective tourism studies specialists» and «professional foreign language communicative competence of prospective tourism studies specialists» have been specified. The structural components of professional foreign language communicative competence of prospective tourism studies specialists have been distinguished: foreign language communicative competence, general subject (field) competencies, subject (special) competencies. The components of foreign language communicative competence have been outlined, namely: socio-cultural, intercultural, linguistic (lexical, grammatical, phonetic), speech competencies.

The organisational-content features of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists have been disclosed.

The structural-functional model of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists has been developed and substantiated. This model includes: 1) target component (purpose: formation of high level of professional foreign language communicative competence of the prospective specialists; tasks: the comprehensive system of foreign language professional knowledge formation, the development of practical foreign language skills, formation of foreign language professional motivation, formation of foreign language communicative experience); 2) theoretical-methodological component (approaches: competence-based, communicative activity-based, integrated and autonomous learning; principles: systemic learning, continuity of education, activity and independence, inter-disciplinarity, professional orientation, effective interpersonal subject-subject interaction); 3) content

component (subject and procedural aspects); 4) organizational component (forms of the organisation of training: practical classes, individual, pair work and independent study, foreign language practice; teaching aids: multimedia, Internet resources, course books; teaching methods: simulation, projects, presentations, lessons-tours); 5) productive component (high level of readiness of professional foreign language communicative competence); 6) corrective component (quick correction of the process of professional foreign language communicative competence formation).

The effectiveness of the structural-functional model of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists has been proved in the course of the complex experimental research. The assessment criteria for the formation of professional foreign language communicative competence of the mentioned specialists have been substantiated according to the 100-point scale based on the developed descriptors of the investigated competence formation for productive (oral speech, writing) and receptive (reading, listening) types of speech activity. The five-level scale for assessment of the formation of professional foreign language communicative competence (advanced, upper intermediate, intermediate, elementary, insufficient) with the corresponding quantitative indicators of levels has been proposed and substantiated.

The practical value of the research results consists in the development of educational-methodical complex on professional foreign language training of prospective tourism studies specialists, in particular: the syllabuses of the elective academic discipline «Intercultural Professional Foreign Language Communication», the course book «English for Students of Tourism», the syllabuses of the academic discipline «Foreign Language for Professional Purposes»; the implementation of structural-functional model of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists in the educational process; the improvement of the syllabuses of the academic discipline «Foreign Language» (levels A2, B1, B2); the development and justification of criteria for the evaluation of the effectiveness of professional foreign language training of prospective tourism studies specialists. The materials of the thesis can be used by researchers, postgraduate students, teachers of higher educational institutions in order to improve professional foreign language training of prospective tourism studies specialists.

Key words: prospective tourism studies specialists, professional foreign language training, professional foreign language communicative competence, structural-functional model.

Підписано до друку 28.09.2018 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 616.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.